

steriets eller fra nogen andens Side, at det kan udelukke, hvad jeg kalder Geschæft i dette Forhold, at enkelte søge at fremme deres egen Interesse. Og det staaer jeg ikke ligegyldig overfor. Jeg ser paa denne Sag, og saadan haaber jeg ogsaa, det er opfattet, med overordentlig Interesse, jeg vil gøre alt, hvad jeg kan, for at Sagen kan ordnes saa godt som mulig og for at borttage de Fejl, der efter min Mening klæbe derved. Det er en Sag af en overordentlig Betydning, og netop derfor er det, at jeg har udtalt, at jeg ønsker noget mere stabilt i dette Forhold end efter det foreliggende Forslag, større Sikkerhed for, at vi staaer paa fast Bund, og at Udøvelsen lægges i saadanne Hænder, at Misbrug var saa godt som udelukket.

Derfor finder jeg, som for øvrigt ogsaa flere andre ærede Talere, at Stat og Kommune vist nok vare de sikreste, i hvis Hænder man kunde lægge denne Sag. Den højtærede Finansminister udtalte, at mit Foredrag havde været en Blanding af den stiveste Konservatisme og den mest doktrinære Socialisme. Maaske har den højtærede Minister opfattet det saaledes, men jeg ved i alt Fald, at jeg har udtalt mig i fuld Overensstemmelse med Socialdemokratiets Program paa dette Punkt, saaledes som det blev fremsat paa Kongressen i 1888, og som det har staaet siden da gennem adskillige Kongresser, uden at være blevet forandret paa nogen Maade. Og dette Program er ikke fremkommet fra Brostensagrarer, som det ærede Medlem for Esbjerg (Bluhme) ynder at udtrykke sig, og hvortil han bl. a. synes at regne det ærede Medlem for Sorø (Poul Christensen), den højtærede Finansminister og mig. Nej, det er fremkommet fra Landarbejderne selv, der efter en omhyggelig Diskussion og Overvejelse have sat disse Tanker paa Papiret. Min Tale var fuldstændig i Overensstemmelse med dette Program, som det lyder paa dette Punkt.

Jeg skal med den højtærede Formands Billigelse tillade mig at oplæse det, ogsaa af den Grund, at jeg gerne vil have, at det skal staa i Rigsdagstidende for i Aar, det har staaet i adskillige ældre Aargange, men det vilde være rart, om det stod der hvert Aar, jeg tror, det vilde gavne; det lyder saaledes: „Eidekommisser og Præstegaardsjorder inddrages, og anden til Salg værende Landejendom købes af Staten. — Heder og andre uopdyrkede Jordarealer tages i Besiddelse af Staten, for saa vidt muligt,

at opdyrkes og kultiveres. — Staten overdrager Brugen af de den tilhørende Jorder, som egne sig til Dyrkning, til Landarbejdere og hjælper disse til at komme i Besiddelse af Brugsretten til de fornødne Driftsmidler. — Staten søger at ophjælpe Driften af Landejendomme og at lette Jordens Overgang til Statsejendom ved at give Adgang til Prioritetslaan gennem en Statshypotekbank“. Naar jeg altsaa foreslaar denne Sag dragen ind under Staten, følger jeg kun ganske trygt mit Program, det Program, jeg har sluttet mig til, og som ifølge min Overbevisning er det rigtige. Saa maa den højtærede Minister godt kalde det Konservatisme eller Doktrinarisme eller hvad han vil, det er mig temmelig ligegyldigt, naar jeg ved, at jeg har en god Samvittighed.

Den højtærede Minister udtalte som et Bevis paa min Konservatisme, at jeg vilde være forsigtig med at slaa Jorden i Stykker. Men jeg synes dog ikke, at vi her pleje at hyldes denne Grundsætning, og det skulde gøre mig ondt, om det blev praktiseret fra Ministerbordet, at jo galere, jo bedre. Netop paa dette Omraade forekommer det mig som en Mand, der har tænkt noget over denne Sag, at her maa man hellere være for forsigtig end for fremfusende; kommer man til at gøre noget galt paa dette Omraade, vil man jo meget vanskeligt kunne komme til at gøre det godt igen.

Derfor er det, jeg udtalte ligesom ved Landarbejderloven, at jeg ønskede, at der skulde være de klareste og mest fyldestgørende Oplysninger om, hvorledes Landarbejderloven havde virket ude i Befolkningen, forinden man gik videre. At der just er nogen stærk, stiv Konservatisme heri, kan jeg ikke se. Vi have jo ganske vist Oplysninger, det indrømmede jeg ogsaa før, om, hvor mange Lodder der er udstykket, og hvor mange Penge der er laant ud af Statskassen, men dertil indskrænker ogsaa hele vor Viden sig. Vi have ikke Oplysninger — i hvert Fald ikke udtømmende, vi kunne have det hver for sig for en enkelt lille Kreds, men noget større Overblik have vi ikke — om, hvorledes disse Mennesker leve, om de leve vel paa deres Lodder, eller de leve et fortsat Liv i Afsavn, Strid og Strøb uden at komme videre. Der er meget, der tyder paa, at deres Forhold ikke altid ere saa lystelige. Jeg saa forleden i et Blad, at en Auktionarius ved Oplæsningen af Betingelserne paa en Auktion sagde, at Statshusmændene kunde eventuelt faa Kredit.